Eylül 2026, Cilt: 3 Sayı: 6
September 2026, Volume 3, Issue 6

arşiv de KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET DERGİSİ
Journal of Women and Gender in the Archives

Arşiv Üreticisinin Hafızasını Kataloğa Dâhil Etmek: Aslı Davaz Özel Arşivi

Zehra Özbay
Arşivci

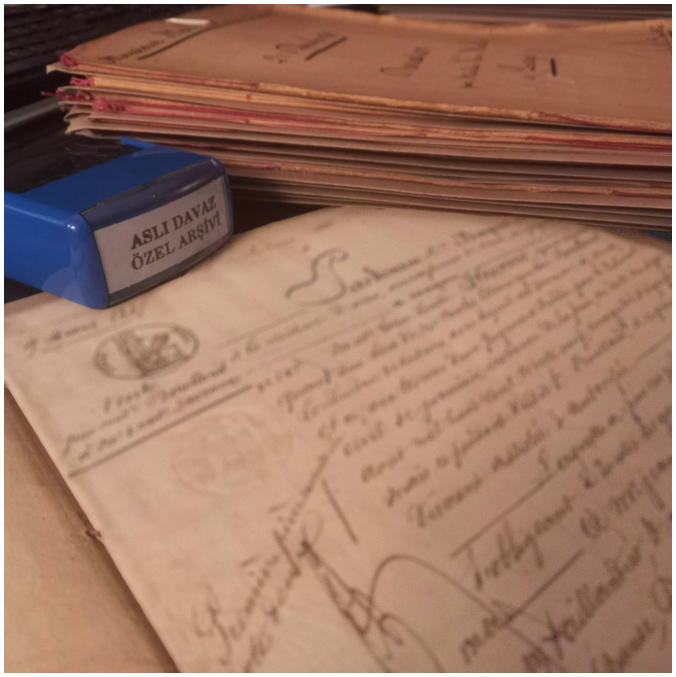
Özet

Bu makale, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlanmak üzere düzenlenen Aslı Davaz Özel Arşivi üzerinde 2018–2026 yılları arasında belirli aralıklarla yürütülen düzenleme ve tanımlama çalışmalarını bir vaka incelemesi olarak ele alır. Makale arşiv üreticisinin, düzenleme ve tanımlama sürecine doğrudan katılımının ve bu süreçte üreticiden edinilen bağlamsal bilgilerin arşivsel tanımlamaya nasıl yansıtıldığını inceler. Çalışmanın odağında, arşiv üreticisinden edinilen bağlamsal bilgilerin, katalogda "Üretici Notu" adı verilen ayrı bir alan aracılığıyla kayda geçirilmesi yer alır. Üreticinin belgelerin içeriği, oluşum koşulları, kişiler ve olaylar arasındaki ilişkiler hakkında sağladığı bilgiler, arşivcinin belgeye dayalı tanımlamasından ayrıştırılarak katalogda üreticiye ait ayrı bir bilgi katmanı olarak korundu. Bu uygulama, Viviane Frings-Hessami'nin "kayıt tutma okuryazarlığı"[1] kavramı kapsamında ele aldığı, bireyin kendi kayıtlarının gelecekteki hafıza, bilgi ve kanıt değerini öngörerek kayıt tutma ve arşivleme süreçlerine aktif biçimde katılması fikriyle doğrudan ilişkilidir. Üretici Notu alanı, bu fikrin arşivsel tanımlamaya nasıl yansıtılabileceğine dair somut bir örnektir. Bununla birlikte, arşivin farklı bölümlerinde farklı dönemlerde çalışan, dördü bilgi-belge yönetimi ve arşivcilik alanından, ikisi farklı disiplinlerden altı gönüllünün adlarının katalog kayıtlarında belirtilmesi, düzenleme

"Üretici Notu tanımlama alanı, arşiv üreticisinin sahip olduğu bağlam bilgisini, tanımlamanın bir parçası hâline getirerek yalnızca belgenin fiziksel varlığını değil, ona eşlik eden hafızayı da kayıt altına almayı amaçlıyor."

1. Viviane Frings-Hessami, "Motivations for personal recordkeeping practices: the roles of personal factors, recordkeeping literacy and the affordances of records," *Archival Science* 24 (2024): 83–99.

ve tanımlama sürecine katkıda bulunanların emeğinin görünür kılınmasını sağladı. Arşivin kapsamının belirlenmesinde ise mahremiyet ve kişisel haklara ilişkin değerlendirmeler etkili oldu; bu doğrultuda bazı belgelerin arşiv kapsamı dışında tutulmasına karar verildi.

Aslı Davaz'ın dedesi Lucien Deveaux'ya ait belgeler ve Aslı Davaz Özel Arşivi'nin düzenleme ve kataloglama çalışmalarında kullanılan kaşe.

Kişisel Arşivler ve Öznel Belleğin Değeri Üzerine
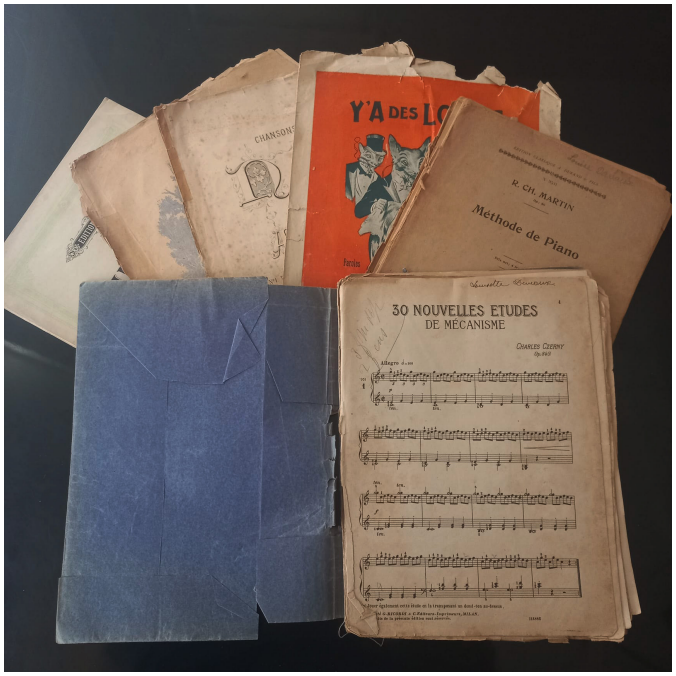
Kayıt tutma ve bu kayıtları muhafaza etme geleneği insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte, bu kayıtlar yüzyıllar boyunca büyük ölçüde iktidarın gücünü tesis etme, sürdürme ve meşrulaştırma işlevlerini görüyordu. Bu nedenle arşiv anlayışı uzun süre devlet arşivleriyle sınırlı kaldı; hangi bilgilerin saklanacağı, nasıl sınıflandırılacağı ve kimlerin erişebileceği gibi süreçler egemen güç yapıları tarafından belirlendi. Ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tarihyazımında yaşanan dönüşümlerle birlikte, yalnızca kurumsal ve resmi belgelerin değil, özel arşivlerin de tarihsel bilgi üretiminde önemli bir kaynak olabileceği kabul görmeye başlar. Carl Becker, 1932 tarihli "Everyman His Own Historian"[2] çalışmasında bu dönüşümün erken işaretlerinden birini verirken, tarihsel bilginin yalnızca kurumsal arşivlerle sınırlı olmadığını, bireysel deneyimlerin ve belleğin de tarih anlatısının temel unsurları arasında yer aldığını ileri sürer. Bu açılımı hızlandıran bir diğer dönüm noktası, Michel Foucault'nun arşive yaklaşımıdır. Foucault, arşivi bir belge deposu olarak değil, bir toplumda neyin "söylenebilir" ve "görünür" sayıldığını düzenleyen sistemin kendisi olarak tanımlar.[3] Bu perspektiften bakıldığında, belirli seslerin arşivlerde yer bulamaması rastlantısal bir eksiklik değil, söylemin kasıtlı bir dayatmasıdır. 1980'li ve 90'lı yıllarda Joan Wallach Scott'ın feminist tarihyazımına katkıları bu yapısal eleştiriyi daha da ileri taşır ve cinsiyetin yalnızca toplumsal bir değişken olmadığını, iktidarın işlediği söylemsel bir inşa olduğunu gösterir.[4] Bu yaklaşım, tarihsel anlatının kendisinin nasıl cinsiyetlendirilmiş olduğunu sorgulamak için güçlü bir teorik zemin oluşturur: Geleneksel arşiv uygulamaları yalnızca arşivlenecek belgeleri seçmez, aynı zamanda hangi yaşamların bu belgeler aracılığıyla "tarihsel özne" sayılacağını da belirler.

Bu süreçte özel arşivler hem kaynak hem de araştırma konusu olarak[5] görünürlük kazanmış olsa da özel arşiv türleri içinde yer alan kişisel arşivler, öznel yapıları ve kanıt değeri bakımından sorgulanmaları nedeniyle uzun süre ikincil konumda kalmıştır. Kimin yazdığı, neleri saklayıp neleri yok ettiği ve ne kadar nesnel olduğu gibi sorular kişisel arşivlerin tarihsel kullanımını sınırlayan eleştiriler arasındaydı. Sue McKemmish'in 1996 yılında yayımladığı "Evidence of *me*" (Bana Dair Kanıtlar) makalesi ise bu yaklaşımı köklü biçimde eleştirerek, bireylerin kendi yaşamlarına dair ürettikleri belgelerin yalnızca kişisel hatıralar değil, aynı zamanda benlik anlatısının ve toplumsal belleğin vazgeçilmez unsurları olduğunu ortaya koydu.[6] McKemmish'in bu müdahalesi, arşiv teorisinde kişisel arşivlerin statüsünü güçlendirdi ve arşiv kavramının daha kapsayıcı bir çerçevede yeniden düşünülmesine katkıda bulundu. Bu dönüşüm aynı zamanda arşivlerin toplumsal cinsiyet boyutu-

2. Carl Becker, "Everyman His Own Historian," *The American Historical Review* 37, sy. 2 (1932): 221–36. https://doi.org/10.2307/1838208.
3. Leonard Lawlor ve John Nale, ed., "Archive," *The Cambridge Foucault Lexicon* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014), 20–23.
4. Joan Wallach Scott, "Gender: A Useful Category of Historical Analysis," *The American Historical Review* 91, sy. 5 (1986): 1053-1075.
5. Archives-as-source (kaynak olarak arşiv) terimi, arşivlerin birincil kaynak olarak kullanıldığı akademik çalışmaları ifade eder; archives-as-subject (konu olarak arşiv), arşivin bizzat kendisinin teknik ve teorik boyutlarıyla araştırmanın öznesi olduğu akademik çalışmalar için kullanılır.
6. Sue McKemmish, "Evidence of *me*," *Archives & Manuscripts* 24, sy. 1 (1996): 28-45.

nu görünür kıldı. Geleneksel, erkek egemen arşiv anlayışı, kamusal alanı merkeze alarak erkeklerin deneyimlerini kayıt altına alırken, kadınların çoğunlukla özel alanla ilişkilendirilen yaşantılarını sistematik biçimde dışarıda bıraktı. Bu durum, kadınların tarihsel anlatılarda eksik temsil edilmesine yol açıyordu. Marika Cifor ve Stacy Wood, bu meseleyi salt temsil sorununa indirgememek gerektiğini vurgularken feminist arşivciliğin yalnızca daha fazla kadın belgesini koleksiyona katmak değil, arşivsel uygulamaların bütününde kimin bilgisinin, kimin deneyiminin ve kimin sesinin merkeze alındığını köklü biçimde sorgulamak anlamına geldiğinin altını çiziyordu[7]. Bu çerçevede arşiv, geçmişin tarafsız bir deposu olmaktan çıkarak, toplumsal adalet mücadelesinin aktif bir alanına dönüştü. Benzer biçimde Kate Eichhorn, feminist hareketin 20. yüzyılın sonlarından itibaren arşivi yalnızca bir araştırma nesnesi olarak değil, aynı zamanda bir örgütlenme ve direniş biçimi olarak sahiplendiğini gösterdi.[8] Kadınlara ait günlükler, mektuplar, fotoğraflar ve diğer kişisel belgelerden oluşan kadın özel arşivleri ise bu boşluğu doldurma gücüne sahiptir. Bu arşivler, hem kadınların öznel deneyimlerini görünür kılarak tarihyazımını çeşitlendirir hem de egemen anlatılara alternatif, çoğulcu bir hafıza alanı oluşturur. Dolayısıyla, kişisel arşivlere ve özellikle kadın özel arşivlerine yönelen ilgi, yalnızca arşiv türlerinin çeşitlenmesi anlamına gelmemekte, aynı zamanda kimin belleğinin korunmaya değer görüldüğüne ilişkin temel soruları yeniden gündeme getirerek, arşivcilik ve tarihyazımında daha kapsayıcı ve eleştirel bir yaklaşımın gelişmesine zemin hazırlar.

Kadınların tarihsel kayıtlardaki sınırlı temsilinin örneklerinden biri Osmanlı arşivlerinde gözlemlenebilir. Kadınlar genellikle mülkiyet davaları, terekeler ya da kurumlar üzerinden, resmi belgelerde birer özne olarak yer bulabilmişlerdir.[9] Oysa kadınların, belgelerin satır aralarına sığmayan duygusal ve entelektüel dünyası, deneyimleri ve bireysel tercihleri kişisel arşivlerin sunduğu otobiyografik inşa gücüyle de gün yüzüne çıkabilir. Bu bağlamda kadınların kendi yaşam kayıtlarını oluşturmaları, yalnızca nostaljik bir biriktirme eylemi değil, Viviane Frings-Hessami'nin vurguladığı "kayıt tutma okuryazarlığı" (recordkeeping literacy) becerisiyle donanmış politik bir direniş biçimidir.[10] Bireylerin, ellerindeki belgelerin gelecekteki "hafıza, bilgi ve kanıt imkânını"[11] (affordances) fark ederek onları bilinçli birer arşiv nesnesine dönüştürmeleri hem toplumsal adaleti tesis eder hem de Eric Ketelaar'ın "arşivselleştirme"[12] (archivalization) olarak tanımladığı süreçle, en az temsil edilenlerin bile kendi tarihlerini aktif olarak kurgulamalarına ve toplumsal hafızada öznel birer kimlik olarak yer edinmelerine olanak tanır.

Deveaux Ailesi Alt Fonu'nda yer alan, Aslı Davaz'ın annesi ve teyzesine ait 107 eserlik partisyon koleksiyonundan örnekler.

Son zamanlarda arşivcilik alanında yeni bir kavram olarak ele alınan kayıt tutma okuryazarlığı, Viviane Frings-Hessami'nin makalesinde bireyin kendi ürettiği kayıtların öneminin

7. Marika Cifor ve Stacy Wood, "Critical Feminism in the Archives," *Journal of Critical Library and Information Studies* 1, sy. 2 (2017). https://doi.org/10.24242/jclis.v1i2.27
8. Kate Eichhorn, *The Archival Turn in Feminism: Outrage in Order* (Philadelphia: Temple University Press, 2013).
9. Nisa Öktem, "Arşivler Bize Ne Anlatıyor: XVIII. Yüzyıl Galata'sında Kadının Statüsü," *Türkiye'de Arşivciliğin Bugünü ve Yarını, Kadınların Arşivlerdeki Yeri* içinde, ed. Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu, Seval Ünlü ve Tuba Demirci (İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı & Beykoz Üniversitesi, 2022).
10. Frings-Hessami, "Motivations for personal recordkeeping practices."
11. Sofia Alexandre Carvalho, "Personal Archives as Auto/biography: (Re)constructing Life Narratives through Personal Archives," *Advances in Cultural Heritage Studies, Year 2020: Contributions of the European Students' Association for Cultural Heritage* içinde, ed. Alexandra de Carvalho Antunes, Grigor Angjeliu ve Mariagrazia Bellanova (Oeiras: Mazu Press, 2020), 235–252.
12. Eric Ketelaar, "Archivalisation and archiving," *Archives & Manuscripts* 27, sy. 1 (1999): 54–61.

farkında olması ve bu kayıtları yönetme süreçlerini anlaması olarak tanımlanır. Frings-Hessami'ye göre kayıtların tutulma amacı, motivasyon kaynağını doğrudan belirler. Vergi kayıtları ya da resmi belgeler gibi hesap verebilirlik işlevi gören belgeler için yasal zorunluluklar yeterli bir itici güç oluşturabilirken, bilgi ve deneyim aktarımı amacı taşıyan kayıtlarda belirleyici olan şey, tamamen bireyin iç motivasyonu ve kayıt tutma okuryazarlığına olan hâkimiyetidir. Bu kavram, arşivcilik kuramı içinde önemli bir boşluğu dolduruyor. Geleneksel arşivcilik literatürü kurumsal ve kamusal belge yönetimine odaklanırken, bireylerin neden kayıt tuttuğu ya da tutmadığı sorusu arşiv süreçlerinde göz ardı ediliyor. Frings-Hessami, Bangladeş'in kırsal kesimlerinde bir kalkınma projesine katılan kadınlar üzerinde yürüttüğü araştırmada, katılımcıların kayıt tutmaya ancak bu kayıtların gelecekte kendileri için ne anlam taşıyabileceğini fark ettiklerinde başladığını göstermiştir. Nitekim araştırmasının bulgularına göre eğitim düzeyi yüksek kadınların, kayıt tutma alışkanlığını diğerlerine kıyasla daha istikrarlı sürdürebildiği görülür. Bu bulgu, kayıt tutma okuryazarlığının yalnızca bireysel bir yetkinlik meselesi değil toplumsal cinsiyet, eğitim ve sosyokültürel koşullarla da doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koyar.

Aslı Davaz, Jale Baysal ve Duhter Uçman, 39. Kütüphane Haftası kapsamında 5 Nisan 2003 tarihinde Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda düzenlenen "Leman Şenalp: Mesleğinde Öncü Kadın Kütüphaneci" başlıklı toplantıda.

Aslı Davaz'ın, 22–26 Ağustos 1998 tarihlerinde Amsterdam'da düzenlenen *III. Uluslararası Kadın Kütüphaneleri Enformasyon ve Dokümantasyon Merkezleri Konferansı (Know How Conference)* kapsamında gerçekleştirilen "Creating a Collection in a Women's Library" başlıklı oturumda, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda süreli yayınlar bölümünün kuruluş sürecini anlattığı "Creating a Periodical Section in a Women's Library" başlıklı sunumu sırasında çekilen fotoğraf. Soldan sağa: Christine Wise, Anju Vyas, Aslı Davaz, [?] ve [?].

Aslı Davaz'ın kendi arşivini oluşturma pratiği de, Frings-Hessami'nin işaret ettiği kayıt tutma okuryazarlığının, uzun yıllara yayılan mesleki deneyim ve feminist arşivcilik yaklaşımıyla nasıl ilişkilendirilebileceğine dair somut bir örnek sunuyor. Kadın merkezli arşivcilik alanında otuz beş yılı aşkın deneyimiyle Davaz, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kurucularından biri olarak kadınların tarihsel belleğinin korunmasına yönelik kurumsal bir yapının oluşmasına katkıda bulunmuştur. Bu deneyim, kendi özel arşivini oluşturma ve düzenleme pratiğine de yansır. Davaz, bu pratiğin ardındaki motivasyonu şu şekilde açıklıyor:

"Kadın merkezli bir arşivcilik kurumunun kurucularından biri olarak, otuz altı yıldır sürdürdüğüm çalışma, yalnızca belge toplamak, muhafaza etmek ve araştırmaya açmakla sınırlı olmadı, aynı zamanda kadınların kendi yaşam kayıtlarının tarihsel değerini fark etmelerine yönelik bir bilinç oluşturma çabasını da içerdi. Bu nedenle kendi özel arşivimi düzenlemeyi kişisel bir tercih değil, mesleki ve etik bir sorumluluk olarak gördüm. Belgelerimi tasnif etmek, açıklamak ve gelecekte erişilebilir kılmak, savunduğum arşiv anlayışını kendi yaşamım üzerinde de uygulamak anlamına geldi. Bu tasnif, düzenleme ve kataloglama süreci, kadın hafızasının korunmasına dair uzun soluklu emeğimin doğal bir devamıdır."

Davaz'ın özel arşivini feminist bilinç çerçevesinde oluşturmasının yanı sıra bu süreci bizzat yönetmiş ve kataloğu oluşturan gönüllülerle kurduğu doğrudan diyalogla aktif bir katılımcı olarak süreçte yer almış olması, arşivi benzer kişisel arşivlerden ayıran en temel özelliklerden biridir. Kişi-

sel arşivlerde arşiv üreticisinin sürece katılımı istisnai bir durumdur. Belgeler çoğunlukla arşiv üreticisinin vefatının ardından kurumsal yapılara ulaşır ve arşivci, yalnızca belgeden elde edebildiği bilgilerle yetinmek durumundadır. Davaz'ın tanıklığından yeni bir tanımlama alanı denemesi olarak doğan Üretici Notu ise, arşivcinin belgeyi ne kadar dikkatli okursa okusun ulaşamayacağı bilgiyi kataloğa taşımayı hedefler.

Bu yaklaşımın yanı sıra, katalogda belgeleri düzenleyen ve tanımlayan kişilerin katkıları da görünür kılınmıştır. Dördü arşivci, ikisi farklı disiplinlerden gelen altı kişilik gönüllü çalışma grubu bu arşiv üzerinde bağımsız ve standartlaştırılmamış bir yaklaşımla çalıştı. Arşiv katalogları uzun süre, belgeleri düzenleyen ve tanımlayan kişilerin bilgisini geri planda bırakan bir gelenek içinde hazırlanmıştır. Oysa özellikle kadınlar, azınlıklar, emek tarihi, toplumsal hareketler ve benzeri alanlarda çalışan arşivler, kataloglamanın tarafsız ve anonim bir teknik işlem olmadığını açık biçimde göstermiştir. Schwartz ve Cook'un ifadesiyle arşivler toplumsal iktidarın ve belleğin şekillendiği aktif alanlardır ve arşivciler de bu süreçte yalnızca teknik bir görev değil, belirleyici bir entelektüel sorumluluk üstlenir.[13] Dolayısıyla belgeye verilen başlık, seçilen açıklama düzeyi, kurulan bağlam, kullanılan dil ve kelimeler hepsi bu sorumluluğun doğrudan yansımalarıdır. Bu nedenle çağdaş arşivcilik anlayışında kataloglama emeğini üstlenen kişilerin kimliklerinin, deneyimlerinin ve katkılarının belirtilmesi giderek daha önemli hâle geliyor. Bu katalogda da aynı ilke benimsenerek, her bölümün kim tarafından hazırlandığı açıkça belirtiliyor ve böylece hem emeğin izi korunuyor hem de tanımlamaların arkasındaki farklı bilgi birikimleri ve yaklaşımlar araştırmacıya sunuluyor.

Bu makale, 2024'ten 2026'ya kadar arşivin bir bölümü üzerinde yürüttüğüm tasnif ve kataloglama çalışmasına, çalışma sırasında oluşturulan katalog kayıtlarına, süreç içinde üretilen liste ve çalışma belgelerine, diğer gönüllülerin hazırladığı katalog bölümlerine ve arşiv üreticisiyle kataloglama sırasında yaptığım görüşmelere dayanıyor. Bu yönüyle çalışma, dışarıdan gözlemlediğim bir arşiv çalışmasını değil, doğrudan parçası olduğum bir kataloglama denemesini inceleyen refleksif bir vaka çalışmasıdır. Bu vaka üzerinden çalışmanın temel sorusu, bir kişisel arşiv üreticisinin arşivin düzenleme ve tanımlama sürecine aktif biçimde katılmasının, arşivsel tanımlamayı ve arşivin oluşumuna ilişkin bilginin korunmasını nasıl dönüştürdüğüdür. Makale bu temel soru çerçevesinde üç meseleye odaklanıyor: Kataloglamayı yapan kişinin görünür kılınmasının arşivsel bilginin üretimi bakımından taşıdığı anlam; üreticinin hafızasından gelen bilginin katalog içinde ayrı bir bilgi kaynağı olarak nasıl gösterilebileceği; arşive dâhil edilmeyen ya da edilemeyen belgelerin ve bu kararlara ilişkin gerekçelerin koleksiyon tarihinin bir parçası olarak nasıl kayda geçirilebileceği.

Arşiv Emeğini Kaydetmek: Katalog/Envanter Çalışmaları

Yaklaşık 9 bin belgeden oluşan Aslı Davaz Özel Arşivi, fon düzeyinde tanımlanmış; belgeler alt fon, seri, alt seri ve dosya düzeylerinde hiyerarşik biçimde düzenlenmiştir. Arşiv sekiz ana alt fondan oluşuyor: Davaz Ailesi, 1990 Öncesi Mütercim Tercümanlık ve Diğer Sivil Toplum Kuruluşları Çalışmaları, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Çalışmaları, Sosyal Hayat, Entelektüel Üretimler, Fotoğraf, Deveaux Ailesi ve Ajandalar. Bu yapı Davaz'ın yalnızca bireysel yaşamını değil, içinde yer aldığı aile, toplumsal, siyasal, kurumsal ve entelektüel ilişki ağlarını da yansıtıyor. Davaz'ın kadın hareketindeki çalışmalarından önceki yurt içi ve dışı faaliyetlerini, sonraki yıllarda yer aldığı kurumların kuruluş, yönetim ve denetim süreçlerini de belgeliyor. E-posta çıktıları, toplantı kayıtları, taslaklar ve raporlar bu kurumsal süreçleri ve üreticinin rolünü izlemeyi mümkün kılıyor. Seyahatler, yazışmalar, örgüt ilişkileri ve gündelik yaşam kayıtları kişisel ve mesleki hayatın iç içe geçmiş yapısını gösteriyor. Entelektüel üretime dair belgeler de yalnızca tamamlanmış çalışmalarla sınırlı değil; kaynaklar, araştırma notları, taslaklar ve çeviriler düşünsel sürecin aşamalarını belgeliyor. Fotoğraflar ise seyahat, kurum, aile ve arkadaş çevresinin görsel belleğini oluşturuyor. Arşiv aynı zamanda anne tarafından Deveaux Ailesi Alt Fonu, baba tarafından Davaz Ailesi Alt Fonu olmak üzere iki ailenin arşiv belgelerini de içeriyor.

Arşivin tasnif ve kataloglama çalışması, 2018-2026 yılları arasında konuya ilgi duyan altı kişilik gönüllü çalışma grubu tarafından yürütüldü. Bu kataloglama denemesi, arşivin farklı bölümlerinin farklı dönemlerde farklı kişiler tarafından ele alınması esasına dayanıyor. Bu süreçte yer alan herkes sorumlu olduğu belgelerin düzenlenmesi, katalog kayıtlarının oluşturulması ve kutulanması görevlerini üstlendi. Çalışmada yer alan altı gönüllü-

13. Joan M. Schwartz ve Terry Cook, "Archives, Records, and Power: The Making of Modern Memory," *Archival Science* 2, sy. 1-2 (2002): 1–19.

9 Ekim 1994 tarihinde Caddebostan Kültür Merkezi'nde Serpil Çakır, Zehra Toska ve Aslı Davaz'ın katılımıyla düzenlenen *Kadınlar Tarihini Arıyor!* başlıklı panelin posteri.

nün dördünün, kütüphanecilik ve arşivcilik alanında mesleki deneyimi vardı. Diğer iki katılımcı ise farklı mesleki ve akademik alanlardan gelmekteydi. Bunlardan biri daha önce kütüphanede dijitalleştirme ve kataloglama çalışmalarında yer almış ve bu alanda uygulamalı bir eğitim sürecinden geçmişti; diğerinin ise arşivcilik alanında mesleki deneyimi bulunmuyordu. Her iki katılımcı da arşiv üreticisiyle birlikte yürüttükleri çalışma sırasında temel envanter ve kataloglama ilkelerini öğrenerek çalışmalarını bu çerçevede sürdürdüler.

Arşiv üzerindeki ilk çalışmalar 2018-2019 yıllarında Kütüphaneci ve Arşivci Dr. Özkan Güner tarafından yapıldı. Güner'in tanımladığı 1 117 belge ağırlıklı olarak arşiv üreticisinin kurucu üyesi olduğu Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın kuruluş süreci ile kurumsal faaliyetlerine ilişkin belgelerden oluşmaktaydı. Arşivin bu bölümünde Vakfın kuruluş sürecine ilişkin arşiv üreticisinin oluşturduğu taslak metinler, araştırma notları ve başvuru kaynakları öne çıkmakta; belgelerin büyük çoğunluğunu Türkçe materyaller oluşturmaktaydı.

Kütüphaneci ve Arşivci Sibel Servet Sular, 2022-2023 yıllarında arşivin ikinci kısmında yer alan 341 belge üzerinde çalıştı. Arşivin bu bölümü, arşiv üreticisinin 1990 öncesi dönemde mütercim tercümanlık çalışmaları ve çeşitli STK'larda yürüttüğü faaliyetlere ilişkin belgelerden oluşan bir alt fonu içeriyordu.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nın bir dijitalleştirme ve kataloglama projesinde yer alarak bu alanda deneyim kazanan Ecem Polat, 2022-2023 yılları arasında bu özel arşivde yer alan 2 206 belgenin tanımlamasını yaptı. Bu çalışmada yer alan belgeler, önceki belge grubunun devamı niteliğindeki materyaller ile arşiv üreticisinin KEKBMV bünyesindeki kurumsal çalışmalarına ilişkin geniş bir belge bütününü bir arada barındırır. Kurumla doğrudan ilişkili belgeler bu bölümün yaklaşık yarısını oluşturur ve bunların büyük bölümü kurumsal faaliyetler, yönetim süreçleri ve çalışma programlarına ilişkindir. Belgelerin bir kısmını ise arşiv üreticisinin araştırmaları sırasında yararlandığı kaynaklar oluşturur. Kitap ve makale taslaklarıyla birlikte değerlendirildiğinde bu belgeler, arşiv üreticisinin arşivcilik, araştırma ve yazım faaliyetlerinin kesiştiği entelektüel üretim süreçlerini görünür kılar.

Farklı bir disiplinden gelmesine rağmen arşiv üreticisiyle birlikte çalışarak asgari envanter ve kataloglama kurallarını öğrenen İpek Firdes Köse, 2021-2023 yılları arasında 2 554 belgeyi tanımladı. Bu çalışma arşiv üreticisinin özel yaşamına ilişkin sınırlı sayıda belgenin yanı sıra kurumsal faaliyetleri, çeşitli sivil toplum çalışmaları, araştırmaları sırasında yararlandığı kaynaklar ve referans materyallerini içerir. En sık karşılaşılan belge türleri arasında elektronik posta çıktıları, listeler ve biyografik metinler bulunur. Belgelerin büyük çoğunluğu Türkçedir. İçerik çeşitliliği bakımından arşivin en kapsamlı bölümlerinden biri olan bu kısım arşiv üreticisinin kişisel, mesleki, kurumsal ve araştırmacı faaliyetlerine ilişkin farklı belge gruplarını bir araya getirir.

Çalışmalarını 2024-2025 yıllarında sürdüren Kütüphaneci ve Arşivci Neşe Gürses, yine Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'yla ilgili 599 belge üzerinde çalışmıştır. Bu kısımda yer alan belgelerin yaklaşık yüzde 40'ını elektronik posta çıktıları, kitap taslakları ve araştırma notları oluşturur. Belgelerin dili büyük ölçüde Türkçedir. İçerik yapısı bakımından bu bölüm, kurumsal faaliyetlerin yanı sıra araştırma ve üretim süreçlerine de ışık tutar; özellikle entelektüel üretimin hazırlık aşamalarını belgeleyen çalışma materyallerini bir araya getirir.

Üzerinde çalıştığım arşiv bölümü, yaklaşık 2 600 belgeden oluşmaktaydı. Çalışma 2024 yılında başladı ve 2026 yılında tamamlandı. Bu çalışma kurumsal yönetim ve çalışma süreçlerine ilişkin belgeler, çeşitli ülke ve bölgelerde gerçekleştirilen seyahatleri belgeleyen materyaller, arşiv üreticisinin katıldığı yurt içi ve yurt dışı konferanslarındaki konuşma metinleri, mesleki ve kurumsal faaliyetlere ilişkin fotoğraf albümleri, kişisel ve mesleki yazışmalar ile farklı kuşaklardan aile üyelerine ait belgeleri içermektedir. Belge türleri bakımından bu bölümün en belirgin özelliklerinden biri, fotoğrafların yanı sıra çok sayıda liste, taslak, metin, elektronik posta ve kartpostal içermesidir. Belgelerin önemli bir bölümü Türkçe olmakla birlikte Fransızca ve İngilizce materyaller de dikkate değer bir yer tutar. Bu çok dilli yapı arşiv üreticisinin farklı coğrafyalara yayılan mesleki ve kişisel ilişki ağlarının izlerini taşır; içerik ve belge türü çeşitliliği bakımından bu bölümü arşivin en kapsamlı kısımlarından biri hâline getirmektedir.

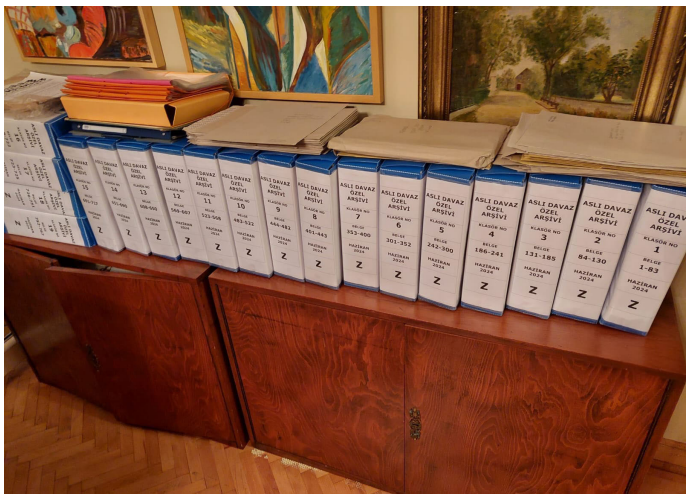

Arşiv üzerinde yürütülen tasnif ve ayıklama çalışmalarından bir kesit.

Aslı Davaz Özel Arşivi ileride Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na[14] bağışlanmak üzere Davaz'ın kendi çabalarıyla bağışa hazır hâle getirildiği için, bu süreç kurumsal bir yöntem çerçevesinde değil farklı dönemlerde katkı sunan gönüllülerin uygulamalarıyla şekillendi. Çalışmaya başlarken çok yazarlı bir kataloğa dönüşeceği öngörülmediği için ortak bir tanımlama dili, yöntemsel çerçeve ya da standart bir anlatım biçimi belirlenmedi. Süreç yıllara yayıldıkça gönüllüler değişti, her biri arşivin ayrı bir bölümü üzerinde çalıştı. Arşivin farklı belge gruplarının farklı gönüllüler tarafından ele alınması, tanımlamalarda çeşitli arşivsel bakış açılarının ortaya çıkmasına neden oldu. Yeni katılan her gönüllü, ele aldığı belge grubunu kendi bilgisi ve deneyimi doğrultusunda tanımladı. Süreç ilerledikçe bu farklılıkların bir kusur değil, kataloglama sürecinin kendine özgü bir niteliği olarak görülebileceği anlaşıldı. Bu doğrultuda, her gönüllünün hazırladığı tanımlamaların ayrı biçimde korunmasına karar verildi ve bu tercih katalogda da açıkça belirtildi.

Benzer şekilde, kurumsal arşivlerde de arşivleme süreçleri çoğu zaman farklı dönemlerde görev alan gönüllüler, stajyerler, kütüphaneciler, proje çalışanları ve sözleşmeli personellerin katkılarıyla yürütülür. Kurumun benimsediği kataloglama sistemi ve arşivsel tanımlama standartları, farklı kişilerin aynı temel kurallar ve tanımlama alanları çerçevesinde çalışmasını sağlar. Bununla birlikte bu standartlaşma, arşivcinin bilgi ve deneyiminin tanımlama sürecindeki etkisini bütünüyle ortadan kaldırmaz. Özellikle başlık oluşturma, içerik ve kapsam notlarının hazırlanması, anahtar kelimelerin ve konu başlıklarının seçimi gibi daha fazla yorum ve alan bilgisi gerektiren bölümlerde, tanımlamayı yapan kişinin birikimi ve öncelikleri farklılık yaratabilir. Dolayısıyla kurumsal standartlar kataloglamanın temel yapısında süreklilik sağlarken, bazı tanımlama alanları zaman içinde farklı kişilerin bilgi ve deneyimlerini de yansıtabilir. Bunun sonucunda arşivler, tek

14. Arşivin çok küçük bir bölümü 17 Mayıs 2017 tarihinde Aslı Davaz tarafından Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlanmıştır. Yapılacak olan ek bağış arşivin ana malzemesini oluşturacaktır.

Kataloglama ve dosyalama işlemleri tamamlanarak kutulanmış ve etiketlenmiş "Z" harfli dosyalar.

bir arşivsel yaklaşımın değil, farklı kişilerin zaman içinde bıraktığı izlerin ve yorumların bir araya geldiği dinamik yapılar olarak ortaya çıkar. Ancak kurumsal yapılarda bu katkılar çoğu zaman kurumsal kimlik altında anonimleşir ve arşivcilerin emeği görünmez hâle gelir. Bu arşivde ise farklı dönemlerde kataloglama yapan kişilerin tanımlama ve yorumlama pratikleri korunarak görünür kılınıyor ve arşivci, ürettiği bilginin arkasında kaybolan biri olarak değil, bu üretimin açıkça izlenebilen bir parçası olarak yer alıyor. Dolayısıyla bu deneysel çalışma yöntemi, daha önce değinilen arşivcinin anonimleşmesinin önüne geçerek, arşivcilerin de bir akademisyen gibi entelektüel çalışmalarının sorumluluğunu alması gerektiğini vurguluyor.

Bu özel arşiv, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlandıktan sonra kurumun arşiv politikaları ve teknik standartları doğrultusunda düzenlenecek ve hâlihazırda kullanılan arşiv programına aktarılacaktır. Bununla birlikte, arşiv üreticisi, arşivin bağış öncesi hazırlık sürecinde ortaya çıkan bu ilk kataloglama ve tanımlama çalışmasının da arşivin ayrılmaz bir parçası olarak korunmasını arzu ettiğini belirtmiştir.[15] Bu tercih yalnızca mevcut çalışmanın belgelenmesi açısından değil, aynı zamanda arşivin düzenleme ve tanımlama sürecinin hikâyesinin kayıt altına alınması bakımından da önem taşıyor. Kadın merkezli arşivcilik anlayışıyla faaliyet gösteren bir kurumda, her özel arşivin sağlama, düzenleme ve tanımlama süreçlerine ilişkin arka plan çalışmalarının sistematik biçimde kayıt altına alınması, zamanla kurumun koleksiyon tarihinin de yazılabilmesine olanak sağlayacaktır. Bir özel arşivin kuruma hangi koşullarda ulaştığının, kimler tarafından tasnif edildiğinin, hangi yöntemlerin benimsendiğinin ve sürecin nasıl ilerlediğinin kayıt altına alınması, çoğu zaman görünmez kalan arşiv emeğinin görünür kılınması bakımından önem taşır. Böylece yalnızca belgelerin değil, belgelerin araştırmaya açılmasını mümkün kılan süreçlerin de hafızanın bir parçası hâline gelmesi sağlanmış olur. Bu nedenle, kurumun ilerleyen dönemde uygulayacağı düzenleme ve tanımlama politikalarından bağımsız olarak, arşiv üreticisinin öncülüğünde yürütülen bu çalışmanın koleksiyon tarihinde kalıcı bir yer edinmesi önemlidir. Çalışmanın bir örneğinin fotokopi baskısının yapılabilmesi için, hazırladıkları bölümler kataloglamaya katkıda bulunan gönüllülere yeniden iletilmiş, gerekli gördükleri düzeltmeleri yapmaları sağlanmış ve bu kayıtların katalogda yer almasına ilişkin onayları alınmıştır.

Üretici Hafızasının Arşivsel Tanımlamaya Dâhil Edilmesi: "Üretici Notu"

Bu özel arşivin düzenleme ve tanımlama sürecinin ayırt edici özelliklerinden biri, arşiv üreticisinin bu sürece doğrudan katılmasıdır. Mart 2024 tarihinde arşiv üzerinde çalışmaya başladığımda belgelerin üretim bağlamına ilişkin bilgim olmadığı için birçok bilgiyi arşiv üreticisinin kendisine danışarak edinmem gerekiyordu. Bazen edindiğim bu bilgiler, belgede hiç yer almayan ancak belgenin ortaya çıkışına ilişkin önemli ayrıntılar içeriyordu. Arşiv belgesinde yer almayan ve doğrudan arşiv üreticisinden edinilen bilgilerin "Açıklama" ya da "Arşivcinin Notu" alanında verilmesi uygun olmayacağından, Davaz'ın önerisiyle katalog kayıtlarına "Üretici Notu" başlıklı ayrı bir alan ekledim.

Bir tanımlama alanı olarak Üretici Notu, arşivcinin belgeyi okuyarak elde edemeyeceği ancak arşiv üreticisinin belgenin bağlamına dair verdiği bilgiyle ulaşılabilecek içeriği kayıt altına alarak belgeyi araştırmacılar için daha anlamlı hâle getirir. Bir pasaport ya da fatura için Üretici Notu gerekmeyebilir ancak mekân ve tarih bilgisi belirsiz fotoğraflarda, el yazısı notlarda, gönderici-alıcı bilgisi açıkça belirtilmemiş mektuplar gibi ancak

15. Arşiv çalışması sürecinde üretilen listeler ve kitapçıklar, Entelektüel Üretimleri Alt Fonu içinde bulunan Aslı Davaz Özel Arşivi Çalışmaları serisinde yer almaktadır.

arşiv üreticisinin sahip olabileceği bilgiler bu alanda belirtilebilir. Ülkemizde ve dünyada birçok özel arşiv ancak arşiv üreticisinin/sahibinin vefatından sonra kurumsal yapılara bağışlanmaktadır. Varis ya da bağışçıların dahi zaman zaman içeriğinden haberdar olmadığı özel arşivler üzerinde çalışmak ve belgeyi anlamlandırmaya uğraşmak arşivciler için oldukça zor bir görev. Üretici Notu tanımlama alanı, arşiv üreticisinin sahip olduğu bağlam bilgisini, tanımlamanın bir parçası hâline getirerek yalnızca belgenin fiziksel varlığını değil, ona eşlik eden hafızayı da kayıt altına almayı amaçlıyor. Bu yönüyle bu yeni alan, arşiv üreticisinin anlatıları, açıklamaları ve hatırladıkları aracılığıyla edinilen bilgilerin kaynağı açıkça belirtilerek ayrı bir alanda kaydedilmesini ve böylece belgenin üretim koşulları ile bağlamının daha görünür hâle gelmesini sağlıyor.

Ancak buradaki tanıklığın da nesnel ya da nötr bir bilgi kaynağı olarak ele alınamayacağı belirtilmelidir. Bellek çalışmalarında sıklıkla vurgulandığı gibi, insan hafızası geçmişi geriye dönük olarak sürekli yeniden kurgulayan bir yapıdadır. Arşiv üreticisinin bir belgeye dair aktardığı bilgi de belgenin üretildiği andaki hafızayı değil, yıllar içinde deneyimler, unutmalar ve yeniden yorumlamalarla şekillenmiş, bugünden geçmişe bakan bir hafızayı yansıtır. Hangi ayrıntının hatırlanacağı, hangisinin unutulacağı ya da öne çıkarılacağı, üreticinin o anki değerlendirmesine bağlı olarak değişebilir. Bu nedenle Üretici Notu alanına giren bilgi, belgenin bağlamına dair nesnel bir kayıt olarak değil, üreticinin bugünden kurduğu, zaman içinde değişime açık ve seçici bir anlatı ya da yorum olarak değerlendirilmelidir. Doğruluğu her zaman sınanamayan bu anlatıların değeri, makalenin başında da değinildiği gibi, nesnellik üzerinden değil, taşıdığı tanıklık değeriyle kıymetlidir.

Arşiv üreticisinin kendi arşivinin düzenlenme sürecine katıldığı örneklere, kişi arşivleri üzerine yürütülen çalışmalarda da rastlanır. Margaret Henderson'ın, feminist aktivist Merle Thornton'ın kişisel arşivinin Avustralya Ulusal Kütüphanesi'ne kazandırılma sürecini incelediği çalışmasında[16] belirttiği gibi, Thornton da kendi arşivinin düzenlenme sürecine doğrudan katılmış; bu süreç danışman bir arşivci, araştırmacılar ve Avustralya Ulusal Kütüphanesi'yle işbirliği içinde yürütülmüştür. Thornton örneğiyle örtüşen bir diğer nokta, arşivleme sürecinin teknik boyutlarının yanı sıra kişiler arası ilişkileri ve duygusal emeği de içermesidir. Henderson, üretici, arşivci ve araştırmacı arasında zaman içinde kurulan güven ve empatinin projenin tamamlanmasında belirleyici bir rol oynadığını vurgular. Aslı Davaz Özel Arşivi'nde "Üretici Notu" alanında kayıt altına alınan bağlamsal bilgilerin önemli bir bölümü de üretici ile arşivci arasında kurulan diyalog sayesinde edinilebilmiştir.

Çağdaş kişisel arşivlerde, belgenin ilk üretildiği andaki düzeni korumak ya da yeniden inşa etmek her zaman mümkün ya da anlamlı olmayabilir, zira hayatta olan arşiv üreticileri kendi belgelerini zaman içinde yeniden kurgulayabilir. Nitekim Carolyn Harris, Donald G. Simpson'ın kişisel arşivinin kataloglanma sürecini incelediği çalışmasında, bir bağışçı ve arşiv üreticisiyle çalışmanın, orijinal düzen kavramını sabit bir durumdan ziyade dinamik ve çok boyutlu bir süreç hâline getirdiğini vurgular[17]. Harris'e göre, arşiv üreticisinin kendi hafıza inşası ve otobiyografik süzgeci doğrultusunda belgeleri yeniden düzenlemesi, belgenin yalnızca üretildiği andaki bağlamını değil, üreticisinin kendi geçmişiyle kurduğu bağı ve belgelerin son kullanım değerini de araştırma dünyası için son derece anlamlı bir kanıt alanına dönüştürmektedir. Son olarak, Henderson'ın makalesi, arşive dâhil edilmeyen materyallerin de, gerekçeleriyle birlikte kayıt altına alınması gerektiğini, aksi hâlde kullanıcıların arşivin "neyi söyleyemediğini" bilemeyeceğini savunur. Bu ilke de bu çalışmada hayata geçirilmiş bir uygulamadır.

Arşivin Sınırlarını Belirlemek: Seçim ve Mahremiyet

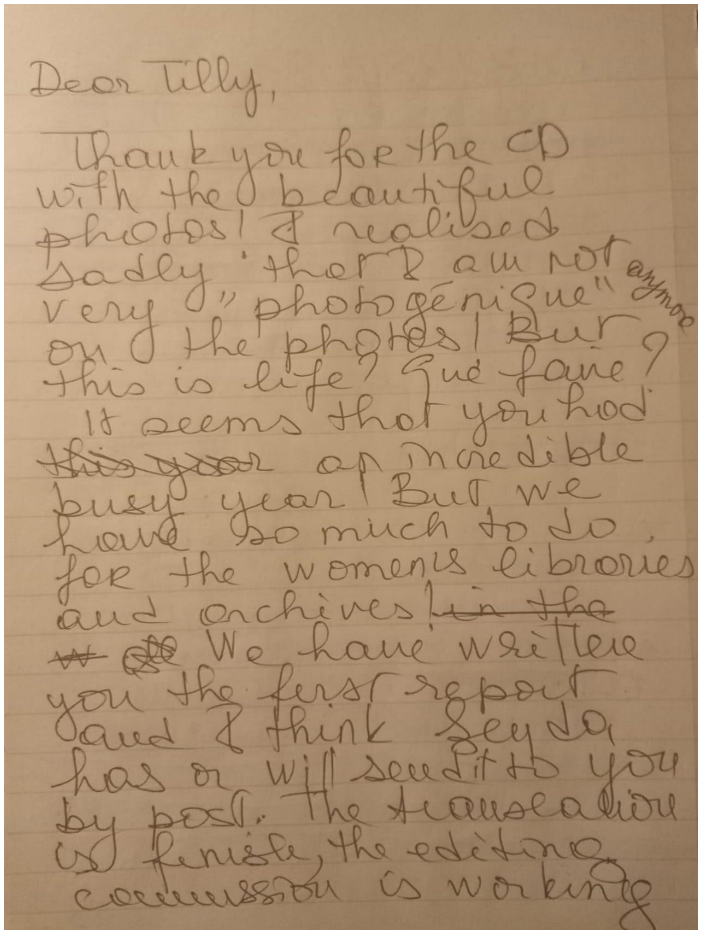
Kişi ve aile arşivlerinde hangi belgelerin saklanacağı yalnızca araştırma ya da kanıt değeriyle belirlenmez; mahremiyet, duygusal bağlar, kişisel tercihler, kimlik ve hatırlama biçimleri de süreci etkiler. Resmi ve kurumsal arşivlerde seçim ölçütü, kişi/aile arşivlerine kıyasla daha belirgindir. Kurumsal hesap verebilirlik gerekçesiyle kanıt değeri taşıyan belgeler korunur, diğer belgeler ise arşive dâhil edilmez ya da saklama süresi dolduğunda imha edilir. Kişi ve aile arşivlerinde ise belgelerin yaşam deneyimlerini, tanıklıkları, duygu ve düşünceleri yansıtma kapasiteleri de önem taşır. Bu nedenle bu tür arşivlerde korumaya ve ayıklamaya ilişkin

16. Margaret Henderson, "Archiving the feminist self: reflections on the personal papers of Merle Thornton," *Archives and Manuscripts* 41, sy. 2 (2013): 91–104.

17. Carolyn Harris, "Paper Memories, Presented Selves: Original Order and the Arrangement of the Donald G. Simpson Fonds at York University," *Archivaria* 74 (2012): 195–217.

kararlar arşiv üreticisinin kişisel tercihleri, duygusal bağları, kimlik inşası ve hatırlama biçimleriyle de şekillenebilir. Bu durum, arşivde bulunan belgeler kadar dışarıda bırakılan ya da zaman içinde yok edilen belgelerin de arşivin oluşum tarihinin bir parçası olduğunu gösterir.

Kişisel arşivlerde seçim ve ayıklama kararları, arşiv üreticisinin kendi yaşamına ve çevresine ilişkin sorumluluk anlayışını da yansıtır. Örneğin, kadın tarihinin belgelenmesi ve kadın arşivlerinin oluşturulması için uzun yıllar mücadele eden tarihçi Mary Ritter Beard, yaşamının sonlarında kişisel yazışmalarının büyük bölümünü imha etmiş ve mektuplarının yayımlanmasını istememiştir[18]. Beard bu kararını, özel yazışmaların mahremiyetinin korunması ve kişisel ilişkilerde güvenin sürdürülmesi gereğiyle açıklamıştı. Bir başka örnekte Charles Dickens ve Franz Kafka[19], ölümsüz eserler bırakmalarına karşın geride arşiv anlamında kendilerinden hiçbir iz bırakmamayı arzu etmişlerdi.

Dear Tilly,

Thank you for the CD with the beautiful photos! I realised sadly that I am not anymore very "photogenique" on the photos! But this is life, Que faire?

It seems that you had ~~this year~~ an incredible busy year! But we have so much to do for the womens libraries and archives! ~~in the~~ ~~We~~ We have written you the first report and I think Seydo has or will send it to you by post. The translation in Fenisia, the editing commission is working

Aslı Davaz'ın, arkadaşı ve Hollanda'daki kadın kütüphanesi IIAV'de (bugünkü adıyla Atria) görev yapmış olan arşivci Tilly Vriend'a iletmek üzere 2009 yılında ajandasına İngilizce olarak el yazısıyla yazdığı e-posta taslağı. Kadın kütüphaneleri ve arşivleri üzerine yürütülen çalışmalardan söz eden metin, Davaz'ın uluslararası feminist arşivcilik ağlarıyla kurduğu ilişkileri yansıtan örneklerden biridir.

Bu irade yalnızca hangi belgelerin korunacağına ilişkin seçimlerde değil, korunan belgelerin nasıl düzenleneceği ve gelecekte nasıl temsil edileceği konusunda da kendini gösterebilir. Carolyn Harris, Donald G. Simpson Fonds üzerine yaptığı çalışmada, kişisel arşivlerde üreticinin kayıtlarını bilinçli biçimde düzenlemesinin, arşivin fiziksel ve yapısal görünümünün ötesinde, üreticinin kendi yaşamını, deneyimlerini ve kimliğini nasıl anlamlandırdığını da yansıtabileceğini ortaya koyar.[20] Simpson'ın anılarını hazırladığı dönemde kayıtlarını yeniden düzenlemesi, belgeleri yalnızca kullanım amaçlarına göre değil, kendi yaşamını ve geçmiş deneyimlerini nasıl hatırladığı ve anlamlandırdığı doğrultusunda da gruplandırdığını gösteriyor. Bu nedenle Harris, kişisel bir koleksiyonun, üreticinin gerçek benliğinin doğrudan bir yansıması olarak değil, onun belge seçme, düzenleme ve anlamlandırma süreçlerinin bir sonucu olarak değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekiyor. Böylece kişisel arşivlerde üreticinin iradesi, yalnızca hangi kayıtların geleceğe aktarılacağını belirleyen bir seçim mekanizması olarak değil, korunan kayıtların hangi bağlam içinde ve nasıl temsil edileceğini etkileyen bir unsur olarak da ortaya çıkar. Dolayısıyla arşiv üreticisi, belgelerini korumaya karar verse bile hangi kayıtların geleceğe aktarılacağına, hangilerinin ise mahremiyet, etik kaygılar ya da kişisel tercihler nedeniyle kapsam dışında tutulacağına kendi iradesiyle karar vermelidir.

18. Nancy F. Cott, *A Woman Making History: Mary Ritter Beard Through Her Letters* (New Haven: Yale University Press, 1991), ix–x.

19. Dickens, 1860 yılında iş harici tüm yazışmaları bir çiftliğin arka tarafında yaktığı şenlik ateşinde imha etmiştir. Charles Dickens arşiviyle ilgili daha fazla bilgi için Claire Tomalin, *Charles Dickens: A Life* (London: Viking, 2011). Bir diğer örnek olan Franz Kafka, ölümünden sonra kişisel belgelerinin imha edilmesini vasiyet etmesine rağmen, dostu Max Brod bu isteğe uymayarak el yazmalarını imha etmemiş, hatta yayımlamıştır. Kafka arşiviyle ilgili daha fazla bilgi için bkz. Bodleian Libraries, University of Oxford, "Archive of Franz Kafka," erişim 9 Temmuz 2026, https://archives.bodleian.ox.ac.uk/repositories/2/resources/12214

20. Harris, "Paper Memories, Presented Selves," 195–217.

Uzun yıllar kadın tarihi ve feminist arşivcilik alanında çalışan Davaz, arşivini oluştururken belgeleri araştırma değerinin yanı sıra mahremiyet ve kişisel haklar açısından da değerlendirmiş; kendisinin ve arşivde adı geçen diğer kişilerin özel yaşamlarını koruyacak sınırları belirlemiş ve bu yaklaşımı arşivin kapsamına doğrudan yansıtmıştır. Sağlık kayıtları, mali ve hukuki belgeler, üçüncü kişilerin özel yaşamlarına ilişkin materyaller ve aile içi özel meseleleri konu alan bazı yazışmalar kapsam dışında tutulmuştur. Ayrıca diğer aile üyelerine ait benzer nitelikteki belgeler de istemsiz bağışçı (blind donor) olarak adlandırılan üçüncü kişilerin mahremiyeti gözetilerek arşive dâhil edilmemiştir.

Ajandalar ve not defterleri ise bu seçici yaklaşım doğrultusunda arşive dâhil edilmeden önce iki aşamalı bir değerlendirme sürecinden geçirilmiştir. İlk değerlendirme, arşiv üreticisi Aslı Davaz tarafından, ikinci değerlendirme ise arşivin düzenleme çalışmaları sırasında yapılmıştır. 1985–2024 yılları arasındaki 122 ajanda ve defter tek tek incelenmiş; günlük yapılacaklar, alışveriş ve ödeme notları gibi gündelik içerikler kapsam dışında bırakılmıştır. Buna karşılık araştırma notları, taslaklar, toplantı ve görüşme kayıtları, konferans ve kurumsal çalışma notları, mesleki yazışmalar ile arşivcilik üzerine düşünceleri içeren ajanda ve defterler korunmuştur.

Sonuç

Aslı Davaz Özel Arşivi'nin düzenleme ve tanımlama süreci, kişi arşivlerinin düzenlenmesinde yalnızca belgelerin sınıflandırılması ve tanımlanmasının değil, bu sürece ilişkin bağlamsal bilginin kaydedilmesinin de önemini ortaya koyuyor. Bu çalışmada gönüllü olarak yer alanların adlarının katalog kayıtlarında belirtilmesi, düzenleme ve tanımlama sürecine katkıda bulunanların emeğini görünür kılarken; arşiv üreticisinin sağladığı bağlamsal bilginin "Üretici Notu" başlığı altında ayrı bir alanda kaydedilmesi, bu bilginin katalog kayıtlarında korunmasını sağlıyor. Böylece katalog kayıtları, belgelerin tanımlanmasının yanı sıra düzenleme ve tanımlama sürecine ilişkin bilgiyi de içeriyor.

Arşiv üreticisinin düzenleme ve tanımlama sürecine doğrudan katılması, belgelerin üretim ve kullanım bağlamına ilişkin, yalnızca belgeler üzerinden edinilemeyecek bilgilerin de kayıt altına alınmasına olanak sağlıyor. "Üretici Notu" alanında bu bilgilerin arşivcinin belgeye dayalı tanımlamasından ayrı ve kaynağı belirtilerek kaydedilmesi, üreticiden edinilen bağlamsal bilginin araştırmacı tarafından ayırt edilebilmesine ve kayıt altına alınmadığı takdirde zaman içinde kaybolabilecek bu bilginin korunmasına olanak sağlıyor. Bu uygulama aynı zamanda, çalışmada Viviane Frings-Hessami'nin "kayıt tutma okuryazarlığı" kavramıyla ilişkilendirilen üreticinin kendi kayıtlarının oluşumu ve geleceğe aktarılma sürecine aktif katılımının arşivsel tanımlamaya nasıl yansıtılabileceğine ilişkin somut bir örnek sunuyor.

Arşivin kapsamının belirlenmesinde mahremiyet ve kişisel haklara ilişkin değerlendirmeler de etkili olmuştur. Bazı belgelerin bu gerekçelerle kapsam dışında tutulması, kişi arşivlerinin oluşumunda seçim kararlarının yalnızca belgelerin araştırma ya da kanıt değeriyle değil, arşiv üreticisinin ve belgelerde yer alan üçüncü kişilerin mahremiyetinin gözetilmesiyle de ilişkili olduğunu gösteriyor.

Aslı Davaz Özel Arşivi'nin Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlanmasının ardından kurumun arşiv politikaları ve teknik standartları doğrultusunda yeniden düzenlenecek olması, bağış öncesinde yürütülen düzenleme ve tanımlama çalışmalarına ilişkin kayıtların önemini ortadan kaldırmıyor. Bu süreçte oluşturulan katalog kayıtlarının ve çalışmaya katkıda bulunanlara ilişkin bilgilerin korunması, arşivin işlem geçmişinin bir parçası olarak 2018–2026 yılları arasında yürütülen çalışmaların izlenebilmesini ve bu süreçte harcanan emeğin görünür kalmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak bu çalışma, Aslı Davaz Özel Arşivi üzerinde farklı dönemlerde yürütülen düzenleme ve tanımlama çalışmalarını, arşiv üreticisinin bu sürece katılımını ve arşivin kapsamının belirlenmesinde etkili olan seçimleri kayıt altına alan bir vaka incelemesidir. Bu yönüyle çalışma, yalnızca arşivde korunan belgeleri değil, bu belgelerin düzenlenmesi ve tanımlanması için harcanan zamanı ve emeği, süreç içinde üretilen bilgiyi ve arşiv üreticisinin bu sürece katkısını da belgelemeyi amaçlamaktadır.

Kaynakça

Becker, Carl. "Everyman His Own Historian." *The American Historical Review* 37, sy. 2 (1932): 221–36.

Carvalho, Sofia Alexandre. "Personal Archives as Auto/biography: (Re)constructing Life Narratives through Personal Archives." *Advances in Cultural Heritage Studies, Year 2020: Contributions of the European Students' Association for Cultural Heritage* içinde, ed. Alexandra de Carvalho Antunes, Grigor Angjeliu ve Mariagrazia Bellanova, 235–252. Oeiras: Mazu Press, 2020.

Cifor, Marika, ve Stacy Wood. "Critical Feminism in the Archives." *Journal of Critical Library and Information Studies* 1, sy. 2 (2017).

Cott, Nancy F. *A Woman Making History: Mary Ritter Beard Through Her Letters.* New Haven: Yale University Press, 1991.

Eichhorn, Kate. *The Archival Turn in Feminism: Outrage in Order.* Philadelphia: Temple University Press, 2013.

Frings-Hessami, Viviane. "Motivations for personal recordkeeping practices: the roles of personal factors, recordkeeping literacy and the affordances of records." *Archival Science* 24 (2024): 83–99. https://doi.org/10.1007/s10502-023-09431-9

Harris, Carolyn. "Paper Memories, Presented Selves: Original Order and the Arrangement of the Donald G. Simpson Fonds at York University." *Archivaria* 74 (2012): 195–217.

Henderson, Margaret. "Archiving the feminist self: reflections on the personal papers of Merle Thornton." *Archives and Manuscripts* 41, sy. 2 (2013): 91–104.

Ketelaar, Eric. "Archivalisation and archiving." *Archives & Manuscripts* 27, sy. 1 (1999): 54—61.

Lawlor, Leonard, ve John Nale, ed. "Archive." *The Cambridge Foucault Lexicon.* Cambridge: Cambridge University Press, 2014, 20–23.

McKemmish, Sue. "Evidence of ***me***." *Archives & Manuscripts* 24, sy. 1 (1996): 28–45.

Bodleian Libraries, University of Oxford. "Archive of Franz Kafka." Erişim 9 Temmuz 2026. https://archives.bodleian.ox.ac.uk/repositories/2/resources/12214.

Öktem, Nisa. "Arşivler Bize Ne Anlatıyor: XVIII. Yüzyıl Galata'sında Kadının Statüsü." *Türkiye'de Arşivciliğin Bugünü ve Yarını, Kadınların Arşivlerdeki Yeri içinde***,** ed. Aslı Davaz, Birsen Talay Keşoğlu, Seval Ünlü ve Tuba Demirci. İstanbul: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı & Beykoz Üniversitesi, 2022.

Schwartz, Joan M., ve Terry Cook. "Archives, Records, and Power: The Making of Modern Memory." ***Archival Science*** 2, sy. 1–2 (2002): 1–19.

Scott, Joan Wallach. "Gender: A Useful Category of Historical Analysis." *The American Historical Review* 91, sy. 5 (1986): 1053–1075.

Tomalin, Claire. *Charles Dickens: A Life.* London: Viking, 2011.